

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εισαγωγή.....	9
---------------	---

ΜΕΡΟΣ Α

Μουσικό Βίντεο: μία σύνθετη καλλιτεχνική μορφή	13
- Η Αισθητική του Νέου Οπτικοακουστικού Πολιτισμού.....	13
- Για το Μουσικό Βίντεο	18
- Το Μουσικό Βίντεο και οι Καλλιτέχνες	41
- Η Κατηγοριοποίηση των Μουσικών Βίντεο	53
- Μουσικό Βίντεο: μία σύντομη ιστορική αναδρομή (με στάση στο MTV) ...	80
- Το Φαινόμενο YouTube	102
- Η Ακρόαση-Θέαση των Μουσικών Βίντεο.....	121

ΜΕΡΟΣ Β

Η Ανάλυση του Μουσικού Βίντεο: ερμηνεία και ανάδυση νοημάτων ...	143
- Η Γλώσσα της Κινούμενης Εικόνας των Μουσικών Βίντεο (και παραδείγματα)	143
- Κινηματογραφικοί Κώδικες στην Ανάλυση των Μουσικών Βίντεο (και παραδείγματα)	157
- Σημειωτικά Συστήματα και Σχέσεις Αλληλεπίδρασης στην Πολυτροπική Ανάλυση των Μουσικών Βίντεο.....	173
- Κώδικες, Συμβάσεις και Διακειμενικότητα στο Μουσικό Βίντεο	198
- Ανάλυση Μουσικών Βίντεο - Ζητήματα Ιδεολογίας	221
- Ανάλυση Μουσικού Βίντεο: η θεωρία του Andrew Goodwin (με προτεινόμενα παραδείγματα)	250

- Ανάλυση Μουσικό Βίντεο: το μοντέλο του Nicholas Cook
(με προτεινόμενα παραδείγματα) 261
- Ανάλυση Μουσικού Βίντεο: η θεώρηση της Carol Vernallis
(με προτεινόμενα παραδείγματα) 273

ΜΕΡΟΣ Γ

- Αναλύσεις Επιλεγμένων Μουσικών Βίντεο. 289
- Συνοπτική ανάλυση του «Thriller» του Michael Jackson (1983) 290
- Συνοπτική ανάλυση του «In Bloom» των Nirvana (1992). 292
- Συνοπτική ανάλυση του «La Tour De Pise» του Jean-François Coen (1993) . . 294
- Συνοπτική ανάλυση του «Da Funk» των Daft Punk (1997) 296
- Ανάλυση του «Joga» της Björk (1997) 298
- Ανάλυση του «Frozen» της Madonna (1998) 302
- Ανάλυση του «Only You» των Portishead (1998) 313
- Συνοπτική ανάλυση του «Rabbit in Your Headlights»
των UNKLE ft. Thom Yorke & DJ Shadow (Josh Davis) (1998),
και του «Karma Police» (1997) των Radiohead 318
- Συνοπτική ανάλυση του «Άντεξα» του Σάκη Ρουβά (2000). 327
- Ανάλυση του «Imitation of Life» των R.E.M. (2001). 328
- Συνοπτική ανάλυση του «Pagan Poetry» της Björk (2001) 332
- Συνοπτική ανάλυση του «Star Guitar» των Chemical Brothers (2002) . 335
- Ανάλυση του «Boom!» των System of a Down (2003) 338
- Ανάλυση του «Maybe Not» της Cat Power (Charlyn Marshall) (2005) . . 343
- Ανάλυση του «Heysátan» των Sigur Rós (2005) 346
- Συνοπτική ανάλυση του «Turn» των New Order (2006). 349
- Συνοπτική ανάλυση του «Kingdom of Doom» (2007)

με τους Albarn, Simonon, Allen και Tong	351
- Συνοπτική ανάλυση του «Smiley Faces» των Gnarlz Barkley (2006) . . .	353
- Ανάλυση του «Bad Romance» της Lady Gaga (2009)	360
- Ανάλυση του «Born Free» της M.I.A. (2010).	384
- Συνοπτική ανάλυση του «Power» του Kanye West (2010)	393
- Ανάλυση του «Paradise» των Coldplay (2011)	396
- Συνοπτική ανάλυση του «Gangnam Style» του Psy (2012)	410
- Ανάλυση του «Roar» της Katy Perry (2013)	415
- Συνοπτική ανάλυση του «Wrecking Ball» της Miley Cyrus (2013)	425
- Ανάλυση του «Pretty Hurts» της Beyoncé (2013)	427
- Συνοπτική Ανάλυση του «I Can't Breathe» των Pussy Riot (2015)	444
- Συνοπτική ανάλυση του «Nikes» του Frank Ocean (2016).	447
- Ανάλυση του «Formation» της Beyoncé (2016)	449

ΜΕΡΟΣ Δ

Μουσικό Βίντεο και Εκπαίδευση.	475
- Νέα Ψηφιακά Περιβάλλοντα, Νέες Τεχνολογίες, Εκπαίδευση και Μουσική Εκπαίδευση	475
- Ψηφιακός Πολυτροπικός Μουσικός Γραμματισμός	481
- Γιατί μουσικό βίντεο στην εκπαίδευση; (μάθημα μουσικής στο σχολείο, άλλα σχολικά μαθήματα, ωδείο, κ.λπ.)	486
- Για τη Εκπαιδευτική Αξιοποίηση του Μουσικού Βίντεο	492

ΜΕΡΟΣ Ε

Βήματα για την Εκπαιδευτική Αξιοποίηση των Μουσικών Βίντεο	497
- Εισαγωγικές παρατηρήσεις.	497

- Προετοιμασία της Προβολής	499
- Πρώτη προβολή του μουσικού βίντεο	500
- Δεύτερη προβολή και ανάλυση του μουσικού βίντεο	502
- Πολυτροπική ανάλυση και συζήτηση για τους κώδικες στο μουσικό βίντεο	503
- Εμβάθυνση στην ανάλυση – Ερμηνεία του βίντεο	504
- Προτάσεις για δημιουργική και κριτική αξιοποίηση του μουσικού βίντεο	507

ΜΕΡΟΣ ΣΤ

Προτεινόμενα βίντεο για εκπαιδευτικές εφαρμογές

για μαθητές διαφόρων ηλικιών	517
------------------------------------	-----

Ανάλυση και δραστηριότητες	517
«Pink Elephants On Parade» από την ταινία Dumbo (1941)	517
«Pink Phink» (1964)	526
«The Hoffnung Symphony Orchestra» (1965)	537
«Why Does My Heart Feel So Bad» του MOBY (1999)	542
«You've changed» της Sia Furler (2010)	551
«Conduct Us» (2013)	558
«Tom Thum vs Digital Radio» (2015)	564
«Are you lost in the world like me?» του Moby (2016)	567
«Can't Stop the Feeling» του Justin Timberlake (2016)	579
«Thunder» των Imagine Dragons (2017)	591

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	609
--------------------	-----

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τι είναι ένα μουσικό βίντεο; Τι είναι σήμερα ένα μουσικό βίντεο; Κάθε νέα μελέτη επιβεβαιώνει ότι είναι όλο και πιο δύσκολο να βρεθεί ένας ορισμός για τα μουσικά βίντεο καθώς είναι μορφές που αλλάζουν διαρκώς μαζί με νέους πειραματισμούς. Αναμφισβήτητα, το μουσικό βίντεο έχει μετουσιώσει τον τρόπο που βιώνουμε τη μουσική. Παρόλο που συνεχίζει να εξυπηρετεί τον πρωταρχικό σκοπό του ως διαφημιστικό μέσο, είναι γεγονός ότι αποτελεί πεδίο έκφρασης για νέους ή καταξιωμένους και κορυφαίους δημιουργούς από κάθε μουσικό είδος. Η ανάλυση των μουσικών βίντεο αποδεικνύει το υψηλό επίπεδο που έχει φτάσει η αισθητική και η ευρυματικότητα τους.

Ο κόσμος μας είναι κατά κύριο λόγο οπτικοακουστικός και πολυμεσικός. Τα πολυμέσα καθρεφτίζουν τον τρόπο με τον οποίο ο ανθρώπινος νους σκέφτεται, μαθαίνει και θυμάται μέσα από λέξεις, εικόνες και ήχους. Η κρίση μας επηρεάζεται από το σύνολο των οπτικοακουστικών αντικειμένων, τον κόσμο της ψευδαίσθησης και τις κατακερματισμένες επιφάνειες της σύγχρονης κοινωνίας. Αυτό σημαίνει ότι απαιτείται ένας νέος τύπος αντίληψης που συνδέει την προσωπική εμπειρία με τα συμβολικά συστήματα των πολυμέσων, συχνά μέσω μεταφορικών σχέσεων.

Τα πολυμεσικά αντικείμενα είτε εξαντλούν την ικανότητά μας να τα κατανοήσουμε είτε αποτελούν πρόκληση για εμάς να επικεντρωθούμε σε πτυχές που σχετίζονται με την εμπειρία μας σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο. Η τεχνολογική οπτικοακουστική πολυμορφία τους και οι αναπαραστάσεις τους επηρεάζουν τις κοινωνικές πρακτικές, μέσα από τυπικές και άτυπες διαδικασίες. Αυτές οι αναπαραστάσεις κυβερνούν τη σκέψη και αποτελούν μεταβλητές για την ακρόαση-θέαση και ερμηνεία ενός βίντεο σε ατομικό

μικρο-επίπεδο και κοινωνικό-οικονομικό μακρο-επίπεδο. Το μουσικό βίντεο απεικονίζει και συνοψίζει τα είδη των σκέψεων που χαρακτηρίζουν την εποχή μας, με ποικίλους τρόπους και τεχνικές. Επιπροσθέτως, συνενώνει τη δημοφιλή μουσική και κουλτούρα, την οπτική και ακουστική επικοινωνία, και την αισθητική του σύγχρονου πολιτισμού. Συνεπώς, η ερμηνεία των βίντεο απαιτεί μία συνολική κατανόηση της δυναμικής της δημοφιλούς κουλτούρας, μιας αρένας όπου συγκρούονται αξίες και ιδεολογίες.

Το μουσικό βίντεο είναι ένας από τους πολλούς τρόπους για να ανακαλύψει κάποιος τη μουσική. Εδώ, η ηχητική και οπτική εικονικότητα παίρνουν υπόσταση σε έναν μουσικό κόσμο που είναι ταυτόχρονα προσωπικός και κοινός, ειδικός και γενικός, σαφής και ασαφής, περιχαρακωμένος και ανοιχτός. Ο δημιουργικός τρόπος με τον οποίο διαπραγματεύεται τους στίχους –τον ενίοτε ποιητικό λόγο των στίχων– αλλά και τη μεταφορική γλώσσα των εικόνων κάνει την ανάγνωσή του δύσκολη και συνάμα συναρπαστική.

Όσο περισσότερο βλέπουμε ένα μουσικό βίντεο τόσο περισσότερο το κατανοούμε. Η αντίληψη των τεχνικών και των αισθητικών του στοιχείων, και η λειτουργικότητά του είναι ζωτικής σημασίας για τη δόμηση του νοήματος. Το μουσικό βίντεο δίνει στο τραγούδι μία ορατή ελκυστική ταυτότητα. Το νόημα της μουσικής εμπλουτίζεται από τα οπτικά στοιχεία. Επίσης, οι υφές, το φως, τα χρώματα, οι κινήσεις και τα σώματα διαπερνούν τον τρόπο με τον οποίο οι διασημότητες εισέρχονται στην κοινωνική σφαίρα. Στο οπτικοακουστικό περιβάλλον του μουσικού βίντεο, αυτό που ακούμε επηρεάζει αυτό που βλέπουμε και, ταυτόχρονα, αυτό που βλέπουμε επηρεάζει αυτό που ακούμε. Επίσης, στα βίντεο, όπως και σε όλες τις μορφές τέχνης, το σύνολο είναι κάτι πολύ περισσότερο από τα μέρη. Σε κάποιες περιπτώσεις, ο συνδυασμός στίχων, μουσικής και εικόνων προκαλούν μία υψηλών τόνων αισθητική εμπειρία.

Το μουσικό βίντεο είναι καταλύτης στις αλλαγές στα μαζικά μέσα επικοινωνίας σε πολλά επίπεδα: τεχνολογία, αισθητική, ταχύτητα ροής των εικόνων, ποσοστό πληροφορίας ανά μονάδα χρόνου κ.ά. Είναι φανερό ότι η οπτικοακουστική αισθητική των μουσικών βίντεο έχει επηρεάσει σε παγκόσμια κλίμακα την αισθητική, τις αφηγηματικές πρακτικές και τις τεχνικές διαδικασίες όλων των οπτικοακουστικών μέσων (κινηματογράφος, τηλε-

όραση, διαφήμιση, πολιτικές εκστρατείες, video games κ.ά.) καθώς και την κουλτούρα των οπτικών κόσμων της καθημερινής ζωής.

Ένα τραγούδι μπορεί να μην ξεχωρίσει όταν κυκλοφορήσει αλλά να προσεχθεί ή να γίνει δημοφιλές όταν κυκλοφορήσει το μουσικό βίντεο. Ένα καλοφτιαγμένο μουσικό βίντεο έχει τη δύναμη να ωθήσει ένα άγνωστο γκρουπ στην κορυφή των hits σε όλο τον κόσμο. Σε μία οριακή θεώρηση, υπάρχουν βίντεο στα οποία δεν μοιάζει να έχει πλέον προτεραιότητα ο μουσικός αλλά η ίδια η παραγωγή του μουσικού βίντεο να παίρνει ηγετικό ρόλο. Δεν είναι παρακινδυνευμένο να πούμε ότι πολλοί καλλιτέχνες ασχολούνται περισσότερο με τη δημιουργία των βίντεο των τραγουδιών τους από ό,τι με τα τραγούδια. Η αντίληψή μας για τη μουσική έχει αναμφισβήτητα μεταβληθεί και εμπλουτιστεί από τη δύναμη των μουσικών βίντεο, σε τέτοιο βαθμό που απαιτείται κριτική γνώση σχετικά με το πώς και γιατί δημιουργούνται. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τους μαθητές κάθε ηλικίας και εκπαιδευτικής βαθμίδας.

Οι σημερινοί μαθητές αφιερώνουν σημαντικό μέρος του ελεύθερου χρόνου τους για να βλέπουν μουσικά βίντεο άρα χρειάζονται εργαλεία για να τα κατανοούν και να αξιολογούν τα μηνύματά τους. Σε αυτή τη βάση, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να διδάξουν στους μαθητές να αναλύουν, να αξιολογούν και να ερμηνεύουν τα πολυτροπικά κείμενα των μουσικών βίντεο. Καλούνται να βοηθήσουν τους μαθητές να καταλάβουν ότι το νόημα των βίντεο προκύπτει από την αλληλεπίδραση των διαφόρων συστημάτων και, ακόμα πιο σπουδαίο, ότι το περιεχόμενό τους επηρεάζει τους κώδικες επικοινωνίας, τις αξίες τους και τον τρόπο που σκέφτονται σε ποικίλα επίπεδα (αναπαραστάσεις, ιδεολογίες, στερεότυπα). Μέσα από την μελέτη και ανάλυση των βίντεο, οι μαθητές θα αναπτύξουν νέους γραμματισμούς. Παράλληλα, ο γραμματισμός στο μουσικό βίντεο θα βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τη λειτουργία και το νόημα και άλλων πολυτροπικών κειμένων.

Συνολικά, τα μουσικά βίντεο είναι αυτόνομα καλλιτεχνικά αντικείμενα, μία σύγχρονη και σύνθετη μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης σε μία συνθήκη διαρκούς πειραματισμού. Συνεπώς απαιτούν νέο πεδίο έρευνας, δεδομένης και της σημαντικής παρουσίας τους στο σημερινό τοπίο των μέσων

επικοινωνίας και στην καθημερινή μας ζωή. Χρειαζόμαστε μοντέλα ανάλυσης που θα περιλαμβάνουν μία κοινωνική και πολιτισμική σημασιολογία του οπτικοακουστικού λόγου. Για την ανάλυση και ερμηνεία των μουσικών βίντεο προτείνεται μία διεπιστημονική προσέγγιση που συνδυάζει στοιχεία από τη σημειωτική ανάλυση, τις πολιτισμικές σπουδές, τις κινηματογραφικές σπουδές, τη μουσικολογία, τις οπτικοακουστικές μελέτες, τη ρητορική και τις τεχνικές-τεχνολογικές προσεγγίσεις. Στη σύγχρονη δημοφιλή κουλτούρα, ο λόγος του μουσικού βίντεο είναι δείκτης της διαμάχης μεταξύ ηγεμονικών ιδεολογιών και ανατρεπτικής ρητορικής. Το μουσικό βίντεο συνεχίζει να εμπνέεται και να εμπνέει.

Το παρόν βιβλίο είναι αποτέλεσμα πολυετούς έρευνας στα μουσικά βίντεο. Μέρος της έρευνας ήταν η επισκόπηση της σχετικής επιστημονικής βιβλιογραφίας. Το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου αφιερώθηκε στην ανάλυση πολυάριθμων μουσικών βίντεο. Η ερμηνεία των βίντεο και τα κρυφά τους νοήματα αποκάλυψε την ευφυΐα και την επινοητικότητα των δημιουργών τους στην καλλιτεχνική διαχείριση του οπτικοακουστικού υλικού. Από την έρευνα προέκυψε το συμπέρασμα ότι η ιδιαιτερότητα των βίντεο απαιτεί ποικίλα εργαλεία ανάλυσης που δεν περιορίζονται σε έναν και μοναδικό κανόνα.

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να διευκρινίσω ότι στο κείμενο χρησιμοποίησα τους όρους «καλλιτέχνης», «μουσικός» κ.ο.κ. στο αρσενικό γένος καθαρά και μόνο για λόγους οικονομίας. Σε καμία περίπτωση δεν θα ήθελα αυτό να γίνει αντιληπτό ως γλωσσικός σεξισμός. Εξάλλου, κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε αντίφαση με το περιεχόμενο του βιβλίου που α) εστιάζει πολλαπλά στα έμφυλα στερεότυπα β) αναδεικνύει σε ποικίλα επίπεδα την αξία της δημιουργικής έκφρασης πλήθους γυναικών μουσικών. Παρόλο που λύσεις όπως «η/ο μουσικός» ή «η μουσικός» είχαν μία εναλλακτική προοπτική με σαφές μήνυμα, επιλέχθηκε η παραδοσιακή χρήση του αρσενικού γένους. Επωμίζομαι το βάρος αυτής της επιλογής, που με βασάνισε ιδιαίτερα, και θα ήθελα να πληροφορήσω τους αναγνώστες ότι προέκυψε μετά από πολλές συζητήσεις με ανοιχτόμυαλα άτομα όλων των φύλων.

στους στίχους και στην οπτική αφήγηση λειτουργούν προς όφελος των κοινωνικών μηνυμάτων του βίντεο. Το «Your Body» δείχνει πώς ένα πιασάρικο χορευτικό τραγούδι μπορεί μέσα από τις ιδέες μιας εμπνευσμένης σκηνοθετίδος να υπαινιχθεί πολιτικά ζητήματα.

► Συνοπτική ανάλυση του «Gangnam Style» του Psy (2012)

Το τραγούδι «Gangnam Style» (δημιουργία των Yoo Gun Hyung και Psy) ανήκει στο είδος K-Pop (Κορεάτικη δημοφιλής μουσική) και το βίντεο σκηνοθέτησε ο Cho Soo-hyun. Το K-Pop γεννήθηκε τη δεκαετία του '80 στη Νότια Κορέα. Βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στη συγχώνευση Δυτικών μουσικών στοιχείων δημοφιλούς μουσικής από διάφορα είδη (π.χ., pop, rock, hip-hop και r'n'b) ενώ έχει και ασιατικές αξίες. Τα K-Pop τραγούδια προορίζονται από την αρχή για τηλεοπτικές και διαδικτυακές εκπομπές και όχι για ραδιόφωνο. Συνεπώς, υπάρχει από την αρχή μέριμνα για τα μουσικά τους βίντεο. Σε σύγκριση με τους Δυτικούς καλλιτέχνες, οι K-Pop μουσικοί εργάζονται πολύ πιο σκληρά, έχουν πολύ λιγότερη ελευθερία και πολύ λιγότερα κέρδη.

Ο τίτλος του τραγουδιού αναφέρεται στην περιοχή Gangnam, στην πρωτεύουσα της Νότιας Κορέας (νότια πλευρά του ποταμού Han) που είναι γνωστή για την ευημερία και την υπερβολή των κατοίκων. Οι Κορεάτες χρησιμοποιούν τον όρο *Gangnam Style* για να περιγράψουν έναν πλούσιο τρόπο ζωής και ανθρώπους που ανήκουν στην ανώτερη τάξη και έχουν μία ξεχωριστή εμφάνιση. Ο Psy, γνωστός μουσικός στη χώρα του, είναι και στην πραγματικότητα από τη γειτονιά Gangnam.

Τα K-Pop βίντεο έχουν προσεκτικά ενορχηστρωμένες και άφθονες εικόνες. Ένα άλλο τυπικό χαρακτηριστικό τους –που υπάρχει και στο «Gangnam Style»– είναι οι cameo εμφανίσεις διασημοτήτων. Για το κοινό της Νότιας Κορέας, το αισθητικό ύφος του «Gangnam Style» είναι γνώριμο. Αυτό δεν ισχύει, όμως, για τους εκτός Νότιας Κορέας ακροατές, ειδικά για αυτούς από Δυτικές χώρες που δεν καταλαβαίνουν και τους στίχους. Για αυτούς, το βίντεο είναι μία σειρά από εικόνες, ένας αστείος χορός και τα χαρακτηριστικά

μοτίβα του τραγουδιού (Stefan, 2015:76).

Γιατί όμως το «Gangnam Style» έγινε τόσο δημοφιλές; Υπάρχει κάποιο μυστικό που το έκανε να ξεπεράσει τις τρεις δεκατομμύρια επισκέψεις στο YouTube; Σύμφωνα με την Julia Stefan (2015:75-76), η επιτυχία του βίντεο μπορεί να αποδοθεί στην «πιασάρικη» μουσική, στα ενδιαφέροντα οπτικά στοιχεία με τα πολύχρωμα γραφικά, στο χορευτικό σήμα κατατεθέν του «αόρατου χορευτικού αλόγου» που μπορεί εύκολα να μιμηθεί κάποιος, και στον επιτυχημένο τρόπο που ο Psy έκανε αυτή την περιέργη χορευτική κίνηση να δείχνει ελκυστική. Τα περισσότερα μέλη του κοινού που απάντησαν σε αυτό το ερώτημα σε online fora χαρακτήρισαν το τραγούδι «πιασάρικο» και το βίντεο διασκεδαστικό και αστείο, ενώ ήταν κοινός τόπος οι αναφορές στον χορό. Για τον Richardson (2016), το αστείο έγκειται στην ιδέα ότι ένας παχουλός άνδρας από τη Σεούλ συμπεριφέρεται σαν να είναι superstar. Η κορύφωση της παρωδίας είναι όταν ο Psy χορεύει με την παιχνιδιάρικη κίνηση της ιππασίας μπροστά σε άλογα σε ένα ιπποφορβείο. Η Vernallis (2013:143) παρατήρησε ότι το βίντεο δημιουργεί μία αίσθηση οικειότητας και χιούμορ καθώς παρωδεί προηγούμενα βίντεο μουσικής. Εκτός όμως από το στοιχείο του χιούμορ και τον εύκολο χορό, το βίντεο δημιουργεί και την αίσθηση της ομαδικότητας.

Το βίντεο δείχνει τον Psy να σπαταλά τον ελεύθερο χρόνο του στην περιοχή Gangnam της Σεούλ. Δεν ακολουθεί μία γραμμική ιστορία, με αρχή, μέση και τέλος. Βλέπουμε τον Psy σε μία παιδική χαρά, στην κορυφή ενός ψηλού κτιρίου, σε ένα γκαράζ, σε μία σάουνα, κ.λπ. Επίσης, δεν φαίνεται να υπάρχει ένας προφανής λόγος ή ένα νόημα στη διαδοχή των χώρων και των αντίστοιχων συμβάντων. Στοιχείο συνοχής είναι ο ίδιος ο Psy. Η σοβαρή έκφρασή του έρχεται σε αντίθεση με τον χορό του, τα ρούχα του και τη συμπεριφορά του (το υποστηρίζει εξαιρετικά στη σκηνή του μετρό). Η ειρωνεία είναι ρητή δεδομένου ότι ο Psy φαίνεται να είναι το αντίθετο από αυτό που θεωρείται ως *Gangnam Style* (πλούσιος εκκεντρικός τρόπος ζωής).

Το «Gangnam Style» είναι εκτέλεσης και χιουμοριστικό, με εξαιρετικό ρυθμό στην εναλλαγή των πλάνων. Τα οπτικά στοιχεία ευθυγραμμίζονται σε μεγάλο βαθμό με τα ακουστικά, υπογραμμίζοντας τον παλμό, τον ρυθμό και τη δομή (μουσικές φράσεις) αλλά υπάρχουν και εξαιρέσεις. Η κατάληξη

των μουσικών φράσεων συνοδεύεται συνήθως από τη μετάβαση σε έναν νέο χώρο. Τα κοψίματα συμβαίνουν στο beat της μουσικής, αν και αυτό ατομεί προς το τέλος του βίντεο. Οπτικοακουστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι σκηνές με τα κοψίματα αλλά και αρκετές άλλες (π.χ., με το Psy στην πισίνα και στην προετοιμασία της σκηνής για τον τελικό χορό). Οι κώδικες του βίντεο είναι το χιούμορ, η ειρωνεία, η ομαδικότητα και το παιχνίδι.

Το χορευτικό μοτίβο της υπασίας εμφανίζεται πάντα σε μεγάλα ή μεσαία πλάνα. Τα κοντινά πλάνα χρησιμοποιούνται με φειδώ, μόνο σε μερικά σημεία για να τονίσουν συγκεκριμένα γεγονότα. Η μοτιβική φράση "Orpan Gangnam Style" οδηγεί συνήθως σε δύο αντιπαρτιθέμενα πλάνα που περνάνε γρήγορα, κάτι που προσδίδει ένταση. Όταν ο Psy αναφωνεί την παραπάνω φράση, εμφανίζεται είτε σε κοντινό πλάνο είτε σε μακρινό. Στα μακρινά πλάνα βλέπουμε και άλλα συμβάντα, όπως έκρηξη στο παρασκήνιο. Το ρεφρέν ξεκινά με την εκτέλεση του χορού του αλόγου. Το «Orpan Gangnam Style» είναι το σύνθημα για να χορέψουν οι πρωταγωνιστές και, ως εκ τούτου, και το κοινό (Stefan, 2015:78).

Οι ενδυματολογικές επιλογές είναι εκκεντρικές και ευφάνταστες. Υπάρχει το στοιχείο του ερωτισμού (ηδονοβλεψία) αλλά έχει μέτρο και κυρίως μπαίνει στα αφηγηματικά επεισόδια με κωμικό τρόπο. Ο χρωματικός κώδικας έχει συνέπεια σε όλο το βίντεο: ζωντανά χρώματα, φλούο στοιχεία, κιτς επιλογές, χρωματικά εφέ που «χορεύουν» με τη μουσική. Ότι χρειάζεται δηλαδή για να γίνει το βίντεο διασκεδαστικό και διαφορετικό.

Στο βίντεο υπάρχουν αρκετές εκπλήξεις. Στην εισαγωγή, ένα κοντινό πλάνο δείχνει τον Psy ξαπλωμένο στον ήλιο. Φαίνεται ότι είναι σε μία παραλία αλλά όταν ανοίγει το πλάνο αποκαλύπτει τον χώρο μιας παιδικής χαράς. Ευχάριστη είναι η έκπληξη όταν το κοντινό πλάνο με τον Psy να ραπάρει, φορώντας μαύρα γυαλιά και έχοντας σοβαρό ύφος, ανοίγει για να τον δούμε να κάθεται στη λεκάνη της τουαλέτας με κατεβασμένο το παντελόνι. Όλα τα επεισόδια κρύβουν προσεχτικά σκηνοθετημένα απρόοπτα που ίσως περνούν απαρατήρητα στην πρώτη ακρόαση-θέαση αλλά, ακόμα και έτσι, δίνουν έναν άλλο τόνο στη σκηνή: τι συμβαίνει άραγε με τους δύο τύπους πίσω από τον Psy στην έκρηξη στο πάρκο; πώς βρέθηκαν οι disco-μπάλες στο λεωφορείο;

Οι χώροι που επιλέχθηκαν είναι επίσης πρωτότυποι (στάβλοι, σάουνα, καρουζέλ, κρισ-κραφτ, ασανσέρ, λεκάνη τουαλέτας κ.ά.) και οι εναλλαγές απρόσμενες. Οι χώροι δεν έχουν κάποιο συμβολισμό και αυτό λειτουργεί σε ένα μετα-κειμενικό επίπεδο: δεν χρειαζόμαστε συμβολισμούς διότι τα πράγματα είναι απλά. Είναι έτσι όπως δείχνουν και όχι αλλιώς. Δεν υπάρχουν ειδικά κρυμμένα νοήματα διότι η καθημερινή ζωή χωράει τα πάντα.

Ο κώδικας της ομαδικότητας διαπερνά όλο το βίντεο και είναι ορατός στους χορούς, στην απίστευτη ποικιλία χαρακτήρων, στην εκπροσώπηση όλων των ηλικιακών ομάδων και στην παρουσίαση διάφορων χώρων επικοινωνίας. Στον τελευταίο ομαδικό χορό βλέπουμε να χορεύουν, μεταξύ άλλων, κάποιος με πυτζάμες, ένας με στολή καράτε, ένας γιατρός, ένας διασώστης, ένας στρατιώτης, ένας μάγειρας, ένας τροχονόμος, μία απόφοιτος κολεγίου, μία αεροσυνοδός, μία χειρουργός, μία καμαριέρα, μία κρουπιέρισα καζίνου, μία οικιακή βοηθός, μία προσκοπίνια, μία καλόγρια και μία cheerleader. Είναι απλοί καθημερινοί άνθρωποι· άνθρωποι «της διπλανής πόρτας». Όλες οι τάξεις και οι ηλικίες ενωμένες σε έναν κοινό στόχο: να συγχρονιστούν σε έναν ευφάνταστο χορό.

Σε επίπεδο ιδεολογίας, κατά τον Richardson (2016), το βίντεο έχει πολιτικό περιεχόμενο καθώς αποκαλύπτει την υποκρισία όσων ζουν στη μοντέρνα περιοχή Gangnam της Σεούλ και ειρωνεύεται τους νεόπλουτους που παγιδεύτηκαν στα γρανάζια του καπιταλισμού. Οι κάτοικοι της Νότιας Κορέας θα αντιληφθούν αυτό το μήνυμα καθώς είναι εύκολα αναγνωρίσιμες οι τοπικές περιοχές και οι διάσημοι Νοτιοκορεάτες που εμφανίζονται σε ρόλους cameo. Επίσης, το βίντεο έχει δόσεις φεμινισμού κατά την έννοια ότι ο Psy φέρνει την ανατροπή στη συμβατική εικόνα του άνδρα που «έχει πέραση στις γυναίκες». Ο σωματότυπός του απέχει πολύ από το πρότυπο της αρρενωπότητας και οι σκηνές με ερωτικά υπονοούμενα είναι αστείες. Κανείς δεν μπορεί να πάρει στα σοβαρά το λάγνο του ύφος αφού πρώτος ο ίδιος το σαρκάζει. Πολλές σκηνές (σάουνα, ασανσέρ, αίθουσα του μεγάλου γυμναστηρίου) θα επιβεβαιώσουν πανηγυρικά αυτή την ιδέα. Από τη μία πλευρά ο Psy μας κοιτά σαν επίδοξος εραστής πίσω από τα μαύρα του γυαλιά και από την άλλη κάθεται στην ξαπλώστρα με τα πόδια ανοιχτά, σαν να στέλνει μηνύματα αντιερωτισμού.

Όλα αυτά συμβαίνουν χωρίς να ενδιαφερόμαστε για τους στίχους. Υποθέτουμε ότι θα είναι ανούσιοι. Και εκεί πάλι το τραγούδι μάς εκπλήσσει αφού είναι για έναν άντρα που ψάχνει για μία μία όμορφη αριστοκρατική γυναίκα: μία κυρία που θα είναι ζεστή και φιλική την ημέρα, θα μπορεί να μπορεί να απολαμβάνει τον καφέ της ήρεμα, αλλά θα είναι ανατρεπτική και αισθησιακή τη νύχτα. Κι εδώ υπάρχει ένας φεμινιστικός τόνος: “Μία γυναίκα που δεν δείχνει τίποτα /Αλλά είναι πιο σέξι από αυτές που τα πετάνε όλα”. Στους στίχους, ο άνδρας (ο Psy;) συστήνεται ως ερωτιάρης, ως αρσενικό που “πίνει τον καφέ του μονορούφι πριν ακόμα κρυώσει”. Ένας άντρας με ψυχή που προτιμά “να εξέχουν οι ιδέες του και όχι οι μύες του”. Στέκεται για να σκεφτεί, και τότε η σκέψη του μπορεί και απογειώνεται: “Πάνω απ’ τον άνθρωπο που τρέχει είναι αυτός που πετάει”. Άρα, η έννοια του άνδρα που είναι ελκυστικός με επιχείρημα ότι είναι πλούσιος και εντυπωσιακός, όπως οι νεόπλουτοι της περιοχής Gangnam, έχει το στοιχείο του σαρκασμού (και αυτοσαρκασμού στις εικόνες του βίντεο) και λέει ότι το στιλ είναι μόνο η επιφάνεια.

Ίσως για όλους τους παραπάνω λόγους, το βίντεο «μίλησε» σε ανθρώπους κάθε τάξης, φύλου και φυλής. Η μουσική και ο χορός έγιναν οι κρίκοι μιας διαπολιτισμικής γιορτινής αλυσίδας. Παράλληλα, η ελαφρότητα και ο παιχνιδιάρικος χαρακτήρας του βίντεο δεν εμποδίζουν την προαγωγή αξιών και ιδεών. Και το πλαίσιο του είναι τόσο ανοιχτό που μπορεί να υποδεχτεί σχεδόν τα πάντα. Γενικά, όλοι οι κώδικες του βίντεο συνεργάζονται με τελικό σκοπό τη σαρκαστική-κωμική ανατροπή των καθιερωμένων συμβάσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ίδια αισθητική και οι ίδιες ιδέες (χιούμορ, χορευτικά μοτίβα, χώροι) διαπερνούν και το βίντεο του Psy «Gentleman» (2013, σκηνοθεσία Cho Soo-hyun).

Τα εκατοντάδες βίντεο που δημιουργήθηκαν από το κοινό με έμπνευση το «Gangnam Style» (κυρίως βίντεο παρωδίας και remix) αποδεικνύουν τη μεγάλη απήχηση του σε ανθρώπους από όλον τον κόσμο στην εποχή του διαδικτύου. Η απλότητα και το χιούμορ του Gangnam χορού έκαναν πολλούς ανθρώπους από διάφορα μέρη της οικουμένης να οργανώσουν συνθήκες για ομαδικό χορό, κάποιες φορές και με flashmob εκτελέσεις. Ο Soochul Kim (2016) παρατηρεί σχέσεις αμοιβαιότητας ανάμεσα σε αυτά τα βίντεο και στο πρωτότυπο καθώς τα μεν συνεισφέρουν περαιτέρω στη

δημοτικότητα του πρωτότυπου, και αυτό, από την πλευρά του, συνεισφέρει στην περαιτέρω διάχυση αυτών. Ο ίδιος κατηγοριοποιεί αυτά τα βίντεο σε τρεις ομάδες: α) βίντεο αντίδρασης από μέλη του κοινού που καταγράφουν ατομικές ή ομαδικές αντιδράσεις στο αρχικό βίντεο (π.χ., γέλια από παρέες που βλέπουν το βίντεο) χωρίς ιδιαίτερη επεξεργασία, β) βίντεο που καταγράφουν εικόνες ανθρώπων που χορεύουν στην πρωτότυπη μουσική, και γ) βίντεο παρωδίας, με νέο οπτικό υλικό ακόμα και νέα μουσική. Στα βίντεο στις δύο τελευταίες κατηγορίες, οι χώροι είναι ως επί το πλείστον δημόσιοι (δρόμοι, εμπορικά κέντρα, πλατείες). Στην έρευνά του εντόπισε πολλά βίντεο παρωδίας όπως «Oppa Daegu Style», «Oppa Hongdae Style», «Oppa Chicago Style» και «Oppa Singapore Style». Αξιοσημείωτο είναι και το «Gangnam Style Without Music» του Gackowski.

► Ανάλυση του «Roar» της Katy Perry (2013)

Το «Roar» της Katy Perry (2013), σε σκηνοθεσία των Grady Hall και Mark Kudsi, είναι βίντεο αφήγησης και εκτέλεσης με χιουμοριστικά στοιχεία. Είναι καλογυρισμένο, με ωραία φωτογραφία και προσεγμένα γραφικά. Ο χώρος του βίντεο είναι μία πυκνή τροπική ζούγκλα με πολύχρωμη βλάστηση (τα γυρίσματα έγιναν στο Los Angeles County Arboretum και στον Βοτανικό Κήπο της πόλης). Έχει σχετικά γρήγορο μοντάζ που του δίνει έναν «χαρούμενο» ρυθμό. Στο «Roar», η Perry επιβεβαιώνει την ιδέα ότι είναι ανεξάρτητη και δυνατή γυναίκα. Για τη δημιουργία του τραγουδιού η Perry συνεργάστηκε με τους Max Martin, Lukasz Gottwald, Henry Walter και Bonnie McKee.

Το «Roar» υπακούει στη λογική των συμβάσεων των βίντεο της pop μουσικής (γωνίες της κάμερας, αλλαγές πλάνων σε σχέση με τους στίχους, πολλά κοντινά πλάνα στην Perry) και έχει κοινά αισθητικά στοιχεία με προηγούμενα μουσικά βίντεο της τραγουδίστριας. Η Perry έχει άμεση επαφή με το κοινό κοιτώντας απευθείας την κάμερα. Η ποικιλία σε κοντινά και μακρινά πλάνα επιτρέπει στο κοινό να βλέπει το πρόσωπο, τις εκφράσεις